TEROAREA ŞI ASASINATELE DIN ARDEALUL OCUPAT DE UNGURI

Crime, schingiuiri, jafuri, distrugeri de averi

Publicăm în cele ce urmează noui ştiri despre atrocităţile săvârşite de unguri în Ardealul ocupat, în urma arbitrajului dela Viena. Notăm că aceste ştiri le avem dela refugiaţi, cari au fost martori ai sălbatăciilor deslănţuite împotriva populaţiei româneşti pacinice, refugiaţi cari au putut, — după chinuitoare peripeţii — să treacă, pe căi necunoscute, prin păduri, în România liberă.

Măcelurile şi arestările dela Gherla şi Tg.-Mureş

La redacţia noastră s'a prezentat eri doamna Ioana R., văduvă din Gherla (jud. Someş), care, după grele peripeţii, a reuşit să fugă în România.

Iată ce ne spune d-sa:

In ziua de 10 Sept. 1940 a fost ocupată Gherla de autorităţile ungureşti. După aşezarea lor în oraş s'au format bande de unguri şi chiar jidani cari au început imediat prigoana contra tuturor românilor.

Fiecăruia îi cereau declaraţie de ce beneficii s'au bucurat de la statul român în paguba celui ungar, dela unirea Transilvaniei cu România. I-au bătut, i-au schingiuit în fel şi chip pe motiv că nu fac declaraţii adevărate. După aceasta toţi au fost închişi, ca şi peste 300 români aduşi din satele din împrejurimi.

După ordinul dat de unguri pentru abrogarea legei agrare româneşti, li s'au luat românilor pământul, vitele, uneltele agricole, iar caselor făcute pe terenul pe care fuseseră împroprietăriţi le-au dat foc. Ţăranii români au fost închişi; mulţi au fugit şi s'au ascuns prin păduri.

S'a suspendat parohiile bisericilor unite şi au fost trecute la cultul catolic, iar preoţii cari au rămas au fost închişi.

Eu am fost chemată la primărie de comandamentul ungur prin un jandarm şi acolo mi-au arătat arestaţi şi mi-au cerut să declar dacă îi cunosc şi ce ştiu de fiecare. Intrebările mi-au fost puse în ungureşte.

Eu am spus că nu ştiu nimic şi în acest timp doi civili, cari erau în primărie, au început să mă lovească cu bete şi strigau să declar, că dacă nu, închisoarea din Gherla e făcută pentru români. De frică mi-a venit rău şi văzând că nu pot afla nimic dela mine m'au lăsat să plec.

După ce am scăpat dela primărie, am vrut să mă duc spre casă, dar mi-a spus un vecin că a fost ocupată de unguri.

Nemai având nimic de făcut, m'am gândit să fug. Prin oraş am întâlnit pe tinerii Boca Ion şi Cotuţ Iulian cari fiind înainte închişi la Gherla şi Dej, m'au cunoscut şi spunându-le ce am păţit m'au luat cu ei într'o maşină cu care am călătorit până aproape de Târgul Mureş. Aci am văzut şi alţi fugari, cari vroiau să treacă clandestin frontiera. Ne-am format mai multe grupuri şi am plecat spre frontieră.

Ungurii au prins de veste şi au început să ne urmărească. Unii au fost împuşcaţi, alţii au fost prinşi şi arestaţi. Dumnezeu mai ştie de soarta lor.

Eu şi cu alţi câţiva am reuşit să scap printr'o întâmplare fericită.

Ca încheere ţin să vă spun că în drumul ce l-am făcut dela Gherla spre Tg. Mureş am văzut sate arzând.

Schingiuirile dela Belin (jud. Trei Scaune)

Poşta ne-a adus declaraţia de mai jos, făcută de un biet român, care a scăpat din mâinile fiarelor ungureşti:

DECLARAŢIE

Dată astăzi 16 Septembrie 1940 în comuna Maieruş, judeţul Braşov, de către locuitorul Suciu Gheorghe din comuna Belin, judeţul Trei Scaune, referitoare la nelegiuirile şi barbariile comise de către ungurii (săcuii) din comuna Belin, faţă de conlocuitorii lor români.

Susnumitul, faţă de martori, declară următoarele:

Vineri, 13 Septembrie 1940, ora 11, satul Belin a fost ocupat de către armata maghiară. Până seara nu s'a întâmplat nimic deosebit. Seara pe la ora 8, eu m'am culcat; încă nu am adormit, când am auzit că cineva bate la poartă. Soţia mea era încă la bucătărie.

Trei indivizi, trimişi de noul primar ungur Kiss György Aron, anume: Nagy Gergely şi încă doi, au întrebat pe soţia mea: „Unde este bărbatul tău". Soţia a răspuns că s'a culcat. Ei au spus ca să mă prezint, imediat, la doctorul Gaspar Alexandru si cu aceasta cei trei indivizi au plecat. Fiind noapte şi fiindu-mi frică, nu m'am dus. După o oră, din nou au venit cam 5—6 oameni la mine, dintre cari pe unul l-am cunoscut după vorbă că era Varga Iosif.

Acesta a început să strige să ies afară şi să îi predau revolverul. Eu i-am răspuns că nu am nici un fel de armă la mine. Aceştia au plecat.

Mai târziu a venit la mine o trupă de unguri civili, formată din 15 oameni, au sărit peste gard şi au deschis poarta, strigându-mi ca imediat să mă prezint la căpitanul trupelor maghiare, ducând cu mine armele şi bombele pe care mi le-a dat Regele Valah.

Nici de data aceasta nu m'am dus. După ce au plecat şi aceştia, au venit o mulţime de unguri civili, vre-o 30-40 persoane la domiciliul meu. Dintre aceştia Pal Lorincz, Antal Şandor şi Szilagyi Vilmoş, au sărit gardul şi au desfăcut poarta cea mare de la curte, apoi au început să strige: „In numele legii ungureşti predă-te, ca să te ducem la căpitanul maghiar, care este în curtea doctorului Gaspar". Aceasta s'a întâmplat noaptea la ora 1. Mi-au spus să merg că nu mi se întâmplă nimic, ci doar voiu fi întrebat despre anumite lucruri. Atunci m'am sculat şi m'am dus cu ei. Eşind în curte mi-am dat seama ce este cu mine, deoarece am văzut că toţi oamenii aveau în mâini topoare şi ciomege.

Pe drum am văzut că, sunt o mulţime de membri ai gărzii naţionale maghiare, iar în curte o mulţime de oameni, cari înconjurându-mă, au început a mă lovi. Voind să intru în locuinţa doctorului, mi-au strigat că nu am ce căuta acolo, şi m'au împins într'un fel de coridor, unde se mai aflau 11 români, dintre cari unii fuseseră bătuţi.

Aceşti români, erau următorii: Bucur Iosif fost casier, Morar Eugen, Puşcaş Ioan, Pacurar Gheorghe, Bucur Iosif senior, Bucur Ioan tâmplar, Pacurar Iosif măcelar, Pacurar D. Ioan, Vancea Elisabeta şi încă 2 pe cari în întunerec nu i-am cunoscut. Ne-au aşezat apoi pe 2 rânduri, formaţia aceasta fiind comandată de către un sergent, sau plotonier maghiar. Ne-au poruncit să mergem sub un şopron. Ajungând acolo, au început să ne lovească cu nişte ciomege din stejar verde. Scena a fost cât se poate de îngrozitoare; câte 3-4 unguri cu nişte ciomege mari, înconjurau pe câte un român şi îl loveau până ce-l făceau una cu pământul. Alţii, apoi, aşa sdrobiţi şi plini de sânge îi târau prin curte şi îi aruncau într'o magazie.

Eu profitând de un moment de neatenţie m'am băgat sub un camion şi de acolo am reuşit să fug până acasă, unde am găsit soţia şi copiii căzuţi pe jos în nesimţire.

Incă fiind acolo, am auzit cum ungurii ziceau că pe cei cari nu vor muri până dimineaţa, îi vor împuşca. Grozăvia şi măcelul cumplit, care a fost, nu se poate descrie. Batjocura şi schingiuirile, la care s'au pretat ungurii, sunt de ne mai pomenit. Astfel nu s'au mulţumit numai cu bătaia, ci au început şi alte chinuri, anume: pe Bucur Iosif l-au bătut şi i-au jupuit pielea de pe spate, lui Păcurar Alexandru fost ajutor de primar, i-au rupt o mână, i-au făcut 2 tăieturi la cap, lui Moraru Eugen, i-au rupt o mână în 2 locuri, iar lui Păcurariu Mihail Nico, i-au rănit mâinile şi picioarele cu cuţitele şi topoarele. In timp ce se săvârşeau aceste grozăvenii, urlând de bucurie, strigau: „Dacă nu mor, să-i împuşcăm pe toţi şi să-i aruncăm în Olt, hrana peştilor, cari îngrăşându-se să fie mâncaţi de Regele Valah".

Eu reuşind să fug de acasă în toiul nopţii afară în câmp, până în zori, am auzit vaietele celor ce erau chinuiţi.

Intre cei bătuţi erau mulţi copii şi femei, precum şi oameni bătrâni şi neputincioşi.

Atât am văzut şi declar

INSPĂIMÂNTĂTOARELE ATROCITĂŢI MAGHIARE

Săteanul Pavel Ioan din com. Luna de jos-Cluj, împuşcat de unguri prin spate şi prin braţul stâng. se află în spital la Turda.

Turda, 19 Sept.

Pentru cine cunoaşte firea sălbatică a rasei maghiare şi sufletul primitiv şi crud al ungurului, era de aşteptat ca odată cu ocuparea Ardealului cedat Ungariei, populaţia şi armata maghiară să chinuiască în mod barbar pe Români. Dar nimeni nu şi-a putut închipui, că această ocupaţie să fie atât de identică cu o năvălire barbară. Ceeace se petrece acum în Ardealul cedat, întrece orice închipuire. Zeci şi sute de români sosesc la Turda, fugăriţi de urgia maghiară, ca pe cele mai crâncene vremuri de bejenie. Ei mărturisesc lucruri înfiorătoare. Mulţi dintre ei sunt răniţi, împuşcaţi, schingiuiţi; unii mor prin spitale, înainte de a putea face o declaraţie.

Un grup de profesori şi judecători din oraşul Simleul-Silvaniei (Sălaj), a sosit aci în următoarele împrejurări: Prinşi în oraşul lor pe când ieşeau din biserică, purtaţi între baionete, alături de nişte evrei proxeneţi, ţinuţi la poliţie lipiţi de pereţi sub ameninţarea că dacă vor schiţa cea mai mică mişcare vor fi împuşcaţi, au fost încărcaţi într'un camion, fără să fie încunoştiinţate familiile lor, şi aduşi până la punctul de frontieră Zam-Sâncrai, de unde au fost „trimişi" la Bucureşti să ceară guvernului român să ordone încetarea atrocităţilor comise împotriva ungurilor din Ardeal (!?), familiile lor rămânând ca ostateci. Ei au plecat de aci în Capitală, iar familiile din Simleu îi cred desigur morţi.

Aceştia sunt: prof. Osian, Ţolca, judecător Barbolovici, Fati, etc.

La Huedin, protopopul Munteanu a fost ciopârţit cu baionetele şi topoarele, băgat într'un coteţ la abatorul comunal, schingiuit fără milă şi ars pe rug, după ce i s'a turnat petrol peste corp. Primarul dr. Andrei, arestat. Nu se mai ştie de soarta lui. Avocatul dr. Eug. Moga şi soţia lui, maltrataţi. Gardianul public Nicula, ucis. Premilitarul I. Negru, spânzurat cu capul în jos de un copac. Mai mulţi intelectuali din sat arestaţi şi bătuţi: N. Socalici, I. Furcovici, A. Creţ şi In. P. Şting, prof. Gh. Herdea împuşcat pe la spate, a fost internat în spitalul din Abrud şi cu abdomenul spintecat, unde a murit. El fusese aruncat în stare muribundă, de către unguri, peste graniţă. V. Popa a fost spânzurat de picioare, i s'au fracturat mâinile şi în rănile dela cap şi de pe piept, i s'a pus var nestins şi apă. Mai multe case ale românilor din Huedin, au fost devastate. Sunt şi alţi morţi.

La Cluj au fost aceleaşi banditisme, săvârşite cu asistenţa şi concursul armatei ungare. I. Perja din cartierul Mănăştur a fost lovit cu cuţitele în cap şi în braţul stâng. Iosif Popa, înjunghiat prin plămâni, zace în clinică. V. Albu, din acelaş cartier, a fost arestat şi apoi ucis. Dr. A. Hoţiu a fost crunt bătut, are trei coaste rupte. In piaţa Mihai Viteazul, un lăptar din comuna Chintău a fost străpuns cu un cuţit în inimă, în propria-i căruţă. Pavel Albu a lui Tentu din Mănăstur, a fost împuşcat. La 12 Septembrie, în faţa măcelăriei Manciu, din calea Moţilor, secuii au ucis doi români, ziua la amiază. Gardienii V. Părău şi T. Marin au fost maltrataţi la chestură şi internaţi în clinică, iar gardianul V. Damian împuşcat mortal. Mai mulţi români au fost duşi în piaţa centrală unde ungurii dansau ciardaşul şi la un moment dat armata a întors spatele, iar bandele maghiare s'au năpustit asupra românilor. Au fost maltrataţi în chip înspăimântător: V. Mureşan, V. Costin, G. Căpuşan, A. Călăţan şi fiul, V. Crişan, P. Albu, A. Căpuşan, prof. Mureşan ş. a. mulţi au rămas leşinaţi sau morţi. Gardianul Ilisie Moldovan a fost omorît în stradă, cu cuţitele.

Prăvăliile Pascu V., Vlad, Vonica şi Şerbu din piaţa Mihai Viteazul au fost complet devastate şi jefuite. Dr. Şt. Hossu, fratele episcopului Iuliu Hossu şi dr. Telea din str. A. Iancu, au fost maltrataţi. Gardienii V. Părău şi T. Marina, desfiguraţi de bătăi sunt în clinica chirurgicală salonul nr. 35. Casa lui V. Albu Feşoiu, din str. Câmpului, a fost devastată.

In comuna Floreşti, casele românilor au fost jefuite, soţiile şi fetele, necinstite. In stare gravă sunt: V. Popa şi Topan Petre, cari au fost legaţi la stâlp trei zile.

In comuna Someşeni s'au făcut spargeri, femeile au fost necinstite de către civili şi soldaţi, oamenii bătuţi, unii ucişi, iar gardianul aeroportului civil, lăsat să facă predarea aeroportului, I. Chiorean, a fost crunt bătut şi batjocorit, dar a reuşit să scape cu fuga. Invăţătorul Traian Rednic din com. Căţelusa-Sălaj, a fost bătut, batjocorit în mod indescriptibil şi scuipat de un escadron de husari, condus de maiorul Szasz.

In comuna Ipp-Sălaş, au fost împuşcaţi 16 Români originari din Şumal şi jefuiţi de suma de 180.000 lei care se găsea asupra lor, deoarece ei se întorceau dela fabrica de hârtie Buşteni. Deasemenea a fost ucis preotul satului, Munteanu.

In comuna Tresnea-Sălaj, au fost aprinse casele, foarte mulţi săteni împuşcaţi, învăţătorul Cosma spânzurat de o cruce şi preotul Costea, ciopârţit cu baionetele apoi răstignit de crucea din curtea bisericii.

Intre comunele Chechiş şi Răstoci-Sălaj, au fost văzute 24 de cadavre. Intr'o comună de pe lângă Reghinul Săsesc, ungurii au înconjurat casa învăţătorului, noaptea. L'au prins şi l'au tăiat cu cuţitele. Internat în spitalul doctorului Nicoară din Reghin cu intestinele vărsate într'un şervet, nefericitul învăţător a murit în cele mai groasnice chinuri.

Ţăranul Pavel Ioan din comuna Luna de jos-Cluj, în etate de 65 de ani, a fost călcat în picioare de către ungurii din sat şi împuşcat prin şira spinării şi prin braţul stâng. Impreună cu alţi români maltrataţi, el a reuşit să fugă la Turda, unde se găseşte în spital.

Avocatul dr. Iosif Pogăceanu din Moci, a fost trezit în miez de noapte de strigătele servitorilor, căci o ceată de unguri civili şi militari înconjuraseră casa. Deschizînd uşa avocatul a fost împuşcat prin şale, de către un ofiţer, cu revolverul. A reuşit să fugă împreună cu soţia, pe fereastră. Starea lui nu inspiră îngrijorări, căci glontele i-a fost extras la spitalul Turda.

Aci se găsesc mai mulţi refugiaţi din toate părţile Ardealului ocupat, răniţi şi schingiuiţi în tot felul de către unguri. Multe din atrocităţile ce ne povestesc că le-au văzut, nu se pot scrie.

Constatările Comisiei mixte italo-germane

In vreme ce fraţii noştri sunt exterminaţi în mod atât de barbar, tot ungurii sunt aceia care au reclamat că în Ardealul românesc, ungurii conaţionalii lor, sunt trataţi cu brutalitate, ucişi şi batjocoriţi.

O comisie de ofiţeri italieni şi germani a venit pe neaşteptate la Turda. Ei au cerut să vadă pe preoţii şi fruntaşii unguri din oraş, despre care erau informaţi că au fost arşi de vii sau împuşcaţi de români. Toţi s'au prezentat teferi, bine înţeles şi au mărturisit, nestingheriţi, că niciun ungur n'a primit din 1918 până astăzi, nici o palmă dela români şi că au fost totdeauna trataţi pe picior de egalitate cu românii. Ascultarea lor s'a făcut fără să fie de faţă nici un reprezentant al oficialităţii. In schimb, tocmai atunci a sosit la prefectură un camion cu români refugiaţi din Ardealul ocupat, care erau desfiguraţi şi schingiuiţi în chip oribil. Comisia s'a interesat de soarta lor şi a vizitat şi pe ceilalţi răniţi dela spital. In urma declaraţiilor şi informaţiunilor adunate, ofiţerii italieni şi germani au plecat la Cluj şi în alte localităţi robite, unde s'au convins la faţa locului de barbaria ungurească. Ei au venit la Turda de mai multe ori, însoţiţi fiind şi de un medic dela legaţia italiană din Bucureşti şi au dat asigurări că cei doi conducători ai Axei vor fi încunoştiinţaţi de toate atrocităţile comise şi că se vor lua măsuri.

In orice caz, populaţia românească are datoria să-şi păstreze calmul şi să aştepte îndreptarea lucrurilor pe căi diplomatice. Nu poate dăinui un stat, în care cetăţenii sunt asasinaţi şi schingiuiţi mai rău ca pe vremea năvălirilor barbare, cu toate asigurările date de Regentul Horty, „că maniera domnească a rasei maghiare nu poate concepe asuprirea şi prigonirea celor slabi". Faptele dovedesc, că poporul maghiar nu poate şi nu merită, să stăpânească alte neamuri.

BARBARIILE DELA CLUJ

Declaraţiile unui magistrat român, refugiat din Cluj, la Turda

La rezidenţia regală a ţinutului Someş, în Turda, s'a prezentat d. Emil Boşca, magistrat refugiat din Cluj care a făcut următoarea declaraţie privitor la evenimentele dintre 11—17 Sept. întâmplate la Cluj:

„In dimineaţa zilei de 11 Sept. am asistat la retragerea arier-gărzilor armatei române din Cluj, care au defilat prin faţa unui grup de ofiţeri români, italieni şi germani. După terminarea defilării, mulţimea ungurească s'a năpustit asupra maşinii ofiţerilor români, încercând să-i linşeze şi n'a putut fi pusă la respect, decât de revolverele ofiţerilor şi de un tank român ce era înaintea maşinei, la 10—20 m. După aceea, mulţimea a manifestat pentru ofiţerii germani şi italieni.

„Până la intrarea trupelor ungureşti, la ora 11 dim. Clujul a fost martorul unor manifestaţii mari organizate de conducerea fabricei „Dermata". Un număr de muncitori şi muncitoare, cu placarde, îmbrăcaţi în costume naţionale ungureşti de către direcţiunea fabricei, a manifestat sgomotos, cerând război şi cucerirea întregului Ardeal. In cursul manifestaţiilor, au fost arse mai multe drapele româneşti şi bătuţi patru muncitori români în piaţa Mihai Viteazul.

DEVASTAREA PRAVALIILOR ROMANEŞTI

„Manifestaţiile au decurs în tot cursul nopţii de 11—12 Sept., cu care ocazie, echipe formate din „Tüzharcos" (luptători de foc) au devastat următoarele magazine româneşti: Cartea Românească, de unde, după declaraţia verbală, făcută nouă direct de directorul Cărţii Româneşti, s'au furat trei maşini de scris, numerose rechizite, etc. şi s'au distrus cărţile româneşti şi franţuzeşti. Maşinile au fost furate de mai mulţi studenţi, al căror nume e cunoscut la consulatul italian. Apoi, librăria Remus Cioflec, colectura Stănoiu (făcută una cu pământul), frizeria lui Badea Târziu, din piaţa Unirii (el fiind bătut), firma Vlad, cu toate sucursalele, biroul de ziare „Central", firma Pascu, Banca „Vatra" (Vitrina) băcănia Odăşteanu, firma Ieronim Serbu, firma Bratu, firma Al. Moraru, precum şi toate firmele româneşti din piaţa Mihai Viteazul, Regele Ferdinand şi Calea Moţilor, pe care le-am văzut sparte şi devastate. Afară de acestea, tot în acea noapte, au fost sparte şi distruse, până la una, toate firmele avocaţilor şi medicilor români, din străzile principale ale oraşului.

DISTRUGEREA GOSPODARIILOR DELA MANAŞTUR

„Ziua următoare, 12 Sept., au continuat manifestaţiile. In această zi, am trecut prin cartierul Mănăştur, unde auzisem focuri de arme în tot cursul nopţii. Aici am văzut distruse casele românilor, femeile plângând şi sânge. Femeia Ana Murăşanu mi-a povestit că în tot cursul nopţii au fost arestări şi bătăi. Cu acea ocazie, au fost împuşcaţi mai mulţi români, între cari şi avocatul Alexandru Hoţiu, despre care ulterior am aflat că a murit în urma rănilor.

LEGIONARI ROMANI IMPUŞCAŢI

„Tot în acea zi, un grup compact de ţărani unguri, veniţi din com. Gheorgheni, a manifestat pe străzile Clujului şi în faţa consulatului italian. Când se întorceau dela consulat, ţăranii au bătut pe doi români, în faţa palatului tribunalului — la care bătaie am fost martor. Poliţia şi armata erau de faţă, dar n'au intervenit. Spargerile şi bătăile au continuat şi în noaptea de 12—13 Sept. Cu acea ocazie, au fost arestaţi şi împuşcaţi în cartierul Iris, doi muncitori români — legionari — ale căror nume nu le-am putut afla, întrucât cadavrele au fost ridicate.

ALTE CRIME

„In dimineaţa zilei a fost arestat părintele Pompei Onofrei, preotul catedralei greco-catolice, care mai întâi a fost bătut, pentrucă nu „divulgase" locul unde erau ascunse armele A fost apoi spânzurat, iar când a început să horcăie, i s'a dat drumul. Sub ameninţarea revolverelor, a fost purtat apoi prin beciurile palatului din str. Regina Maria, spre a făsi arme. In completă stare de pierderea simţurilor, a fost transportat la închisoare, unde ulterior, am auzit că a murit. Faptele de mai sus le ştiu dela secretarul Episcopiei.

STUDENŢII TEOLOGI ARESTAŢI

In urma acestui fapt, au fost declaraţi arestaţi toţi teologii greco-catolici dela Academia de teologie, în chiar localul Episcopiei din str. Brătianu, unde sunt şi azi păziţi de armată şi jandarmi. In după amiaza zilei, am văzut purtat pe străzi pe avocatul dr. Dionsie Roman, îmbrăcat în haine militare. A fost apoi bătut, arestat şi încarcerat — fiind eliberat numai la intervenţia consulatului italian. Am aflat imediat că avocatul a fost forţat să se îmbrace în haină militărească.

ARESTAREA MAGISTRATULUI

La ora 4 jum., am fost arestaţi din locuinţa noastră din str. Păstorului 2, împreună cu soţia, cam la o jumătate de oră după predarea judecătoriei, reprezentanţilor guvernului maghiar. Ne-a arestat o patrulă compusă din 4 jandarmi, doi poliţişti şi doi membri ai organizaţiei „Tüzharcos", după ce ne-au percheziţionat locuinţa, ridicându-mi un drapel românesc şi o mască de gaze. De acolo, am fost transportaţi sub escortă la cazarma jandarmilor din calea Moţilor, unde eu am fost lovit în faţă, iar nevasta mea a fost pălmuită. La protestele mele, adresate la doi ofiţeri unguri, cari erau de faţă, în franţuzeşte, mi s'a răspuns, textual:

„Ceeace păţeşti tu acum, au suferit ai noştri din partea voastră, timp de 22 ani".

De-acolo, am fost transportaţi, cu un camion militar, la chestura poliţiei, iar de acolo cu un camion „Rapid" la închisoarea militară. Aici însă, n'am avut loc, fiind ticsită de români, şi de aceea am fost trimişi la închisoarea tribunalului.

GEM INCHISORILE DE ROMANI

Acolo, eu am fost încarcerat în celula nr. 61, iar soţia mea în celula nr. 82. Printre intelectualii români am găsit arestaţi pe următorii: prof. univ. dr. Stoicoviciu, avocat Gheorghiu din Bucureşti, din Contenciosul soc. „Generala"; inspector general dr. Alexandru Fedorca, de 80 ani; dr. Virgil Mircea, şeful siguranţei; dr. Leontin Pop, comisarii Topan, Ilea, şi încă unul, al cărui nume îmi scapă; părintele Ralea, funcţionarii Miclea, cu doi fraţi şi Sişman şi Marincaş (pensionari C. F. R.), 24 gardieni însărcinaţi cu predarea poliţiei şi 18 agenţi. Toţi erau bătuţi măr. Părintele Ralea era mai tare. Spunea că a fost bătut de un sublocotenent ungur. Avea capul spart în două locuri.

In noaptea următoare, de 13—14 Sept., au fost aduşi alţi 54 intelectuali români, în majoritate învăţători din jurul Clujului şi preoţi, fapt ce mi l-a mărturisit directorul închisorii, unul Farkaş, originar din Turda, „pentru a mă consola că nu sunt singur". Tot el mi-a mărturisit că avea atunci arestaţi 420 români la închisoare, cari formau aproximativ un batalion de gardişti. Printre cei arestaţi am văzut un număr de 20 elevi de liceu.

Sâmbătă spre Duminică au fost aduşi 4 ingineri dela telefoane, împreună cu o funcţionară blondă şi cu dirigintele telefoanelor din Cluj, Eugen Donea. Acesta mi-a povestit că au fost ridicaţi în momentul când predau centrala telefonică. Inginerii şi funcţionara veniseră special de la Bucureşti pentru predare. Ei n'au fost bătuţi. Au mai fost aduşi, tot atunci un grup de tineri ţărani, în frunte cu profesorul Dumitru Mureşanu, ce avea o coastă ruptă.

Afară de cei de mai sus, erau pe coridoare, cam la 100—150 soldaţi români desconcentraţi, cari ziua erau duşi sub escortă să care gunoaiele depe străzi, fiind continuu bătuţi cu pietre de populaţia ungurească a cartierului.

„Subsemnatul, am fost eliberat împreună cu soţia, în ziua de 17 Sept. seara, la intervenţia delegatului ministerului de justiţie ungar: dr. Vindich Francisc, consilier de Curte de Apel, întrucât am fost singurul magistrat arestat.

UN PREOT IMPUŞCAT

„La ieşirea din închisoare, am văzut sânge mult în faţa catedralei greco-catolice şi o mare mulţime de gură-cască. Mi s'a spus că a fost împuşcat un preot. Voind să merg apoi la locuinţa d-lui Emil Haţieganu, m'a întâlnit fratele d-sale şi mi-a spus că nu pot să-l văd, întrucât are domiciliu forţat, la locuinţa sa din str. Şincai nr. 13.

„Tot în ziua aceea, am văzut pe fostul chestor Horvath, într'o maşină nouă, condusă de şoferul său. Se plimba liber.

„Inainte de a fi eliberaţi, am fost cercetaţi de o comisie formată din directorul închisorii, Farkaş; voiajorul Vereş din Cluj, un ofiţer magistrat şi din alte două persoane. Cu acea ocazie, ofiţerul, printr'un interpret, şi-a cerut scuze, soţiei şi mie, pentru cele întâmplate, cerând să înţeleg situaţia, întrucât autorităţile au descoperit un complot al Gărzii de fier contra statului ungar.

„Starea de spirit în Cluj este deprimantă pentru români. Cei cari n'au fost arestaţi, stau închişi în case. Pe stradă ies numai aceia, cari stăpânesc la perfecţie limba ungară şi au cocarde ungureşti.

„Opinia publică maghiară este alimentată şi îndrumată pe drumul nădejdei lor, că în curând va fi cucerit întreg Ardealul. Presa ungurească spune că în România este revoluţie, ceeace, mărturisesc, ne-a provocat momente de ezitare, dacă e bine să ne refugiem ori nu.

Acestea s'au întâmplat până în ziua de 17 Septembrie 1940, seara.

In dimineaţa zilei de 18, am trecut graniţa în România".

Şezătoare literară şi artistică în folosul refugiaţilor

Asociaţia scriitorilor militari Români, a organizat pentru Duminecă 22 Septemvrie, ora 10,30 dim., în sala Ateneului Român din Bucureşti, o şezătoare literară, urmată de un recital muzical, în folosul refugiaţilor bucovineni şi basarabeni.

Vor da concursul şi citi din operele lor mai mulţi fruntaşi ai scrisului militar românesc.

Programul se va încheia cu un recital ales executat de un grup distins de artişti muzicali.

Biletele la Casa Ateneului Român şi la agenţia Teatală „Doina" din calea Victoriei.

Refugiaţii recunoscuţi au intrarea liberă.